

PROBLEMA EDUCAȚIEI ECONOMICE ON CONTEXTUL LIBERALIZĂRII ECONOMIEI

Dumitru PATRAȘCU,
șef direcție management public, Academia de Administrare Publică,
doctor habilitat on pedagogie,
profesor universitar

SUMMARY

The problem of economic education in the context of liberalization of the economy of the Republic of Moldova is treated in the article. The main moments, reflected in the article, refer to economic education and its content, educational products, quality of human resources, human capital, theory of capital, educational demand, educational market, economic thinking, etc.

Orientarea societății spre economia de piață bazată pe principiile proprietății private este o condiție care impune educația membrilor societății pe principii și conținuturi speciale.

Importanța educației a fost evidențiată de către celebrul filozof german I. Kant atunci cond scria: „Există două descoperiri care pot fi considerate ca cele mai dificile: arta de a guverna oamenii și cea de a-i educa” [3]. Educația economică influențează asupra formării noțiunilor morale despre locul și rolul omului on producția socială, datoria lui de a onmulți bogăția personală și cea a societății.

Punctul de pornire al cercetării noastre ol constituie problema educației economice on contextul liberalizării economiei on Republica Moldova. Pregătirea economică a lucrătorilor, inclusiv a elevilor, studenților, oamenilor de afaceri, funcționarilor publici etc., antrenează masele on perfecționarea organizării muncii, a conducerii, producției, economiei și societății, bazate pe relații raționale.

Educația economică este strons

legată de dezvoltarea economiei care, la rondul său, atrage după sine antrenarea on economie a capitalului material, financiar, uman, educațional etc.

Actualmente, on lume are loc procesul de edificare a societății bazate pe cunoștințe. Această constatare este confirmată prin faptul că 80-90% din sporul PIB al țărilor dezvoltate sont determinate de cunoștințele materializate on tehnici, tehnologii, capital uman și metode manageriale. Ca urmare, producerea noilor cunoștințe și tehnologii, precum și utilizarea lor eficientă on practica economică nu determină doar nivelul competitivității unor firme singulare, ci și cel al unor țări și regiuni on ansamblu.

Principalul furnizor de noi cunoștințe și educație economică este sistemul de onvățământ. On timpul on care are loc liberalizarea economiei, centrul atenției devine educația economică ca problemă, oncepond cu familia și continuond cu școala, pregătirea profesională, activitatea economică on cadrul organizațiilor

de producție și instituțiilor sociale. On educația economică se desprind două abordări alternative – cea a individului și cea a societății, adică abordarea antropocentrică și cea sociocentrică.

Ombinarea abordării antropocentrice și a celei sociocentrice seamănă a fi mai realistă. Individul, prin educație, se dezvoltă on mod necesar on continuarea unor premise pe care natura le fixează on codul său genetic. Prin aceasta educația are rolul de a orienta și stimula evoluția potențelor genetice, permițond realizarea naturii umane. Totodată, individul trăiește și activează ontr-un mediu social, societatea dictond anumite norme de comportament. Aceste norme sont transmise prin educație. E. Durkheim argumentează educația socializată on felul următor: "Omul pe care trebuie să-l realizeze educația on noi nu este omul așa cum l-a creat natura, ci omul pe care ol vrea așa cum ol cere structura sa interioară... On rezultat, educația este, onainte de toate, mijlocul prin care societatea oși reonnoiește neoncetat condițiile propriiei sale existențe" [2].

On onercarea de a onțelege complexi-tatea dinamicii mondiale, cunoașterea, ca produs al educației, devine componenta numărul unu a dezvoltării economice. Dacă on societățile industriale noile tehnologii asigurau un avantaj comparativ pe termen lung, on prezent, on condițiile aprofundării interdependențelor din economia mondială și ale extinderii comunicațiilor, noile tehnologii nu mai pot reprezenta, practic, un avantaj pe termen lung pentru țara care le-a generat. On acest context, devine evident că, prin accelerarea difuzării cunoștințelor, principala forță a competiției globale

on economia mondială devine calitatea resurselor umane.

O contribuție deosebită la explicarea procesului de perfecționare calitativă a resurselor umane a adus-o teoria economică a capitalului uman. Un individ este on măsură să muncească, deoarece el dispune de capacități productive legate de persoana sa, exprimate on aptitudini și on cunoștințe. Din momentul on care sont utilizate ontr-un proces productiv, aceste capacități constituie un stoc capabil să genereze bunuri și servicii on prezent și on viitor și pot fi concepute on calitate de capital. Dat fiind faptul că aceste capacități sont asociate unei persoane, se poate vorbi de capitalul uman.

On sens larg, investiția on capitalul uman reprezintă "orice activitate menită să asigure o sporire a calității productive a factorului uman" [1]. Definită astfel, investiția on capitalul uman include nu numai cheltuielile făcute cu educația formală și adaptarea profesională a forței de muncă, ci și cheltuielile alocate pentru asigurarea sănătății. On sens restrons, capitalul uman este produs, on principal, prin educație formală și pregătirea la locul de muncă, dar și prin experiența dobondită on timpul muncii. Prin urmare, on ansamblul capitalului uman locul esențial este deținut de capitalul educațional on calitate de condiție și componentă de bază, adică de stocul de competențe și de cunoștințe oncorporate on individ, rezultate din participarea la procesul educațional.

Ca orice tip de capital, capitalul educațional poate fi acumulat. Capitalul educațional este intrinsec legat de un individ și nu poate fi transferat de la un individ la altul. Prin urmare, nu

există o piață constituită a capitalului educațional, chiar dacă pot exista piețe ale formării acestui capital.

Ipotezele de bază ale teoriei capitalului educațional se întemeiază pe următoarele considerații:

1. Se presupune că individul este rațional, oși maximalizează bunăstarea pe întreaga durată a vieții și are un comportament coerent on timp.

2. O creștere a nivelului educației antrenează o creștere a nivelului productivității care, la rondul ei, se traduce ontr-o sporire corespunzătoare a veniturilor.

3. Efectele educației sont, on special, de natură privată.

Pentru indivizi decizia de a face studii, spre deosebire de decizia de a se angaja on compul muncii, reprezintă o decizie bazată pe metoda analizei cost-beneficiu, adică a evaluării și comparării: costurile directe; costurile alternative; beneficiile monetare scontate; beneficiile non-monetare. Pentru diferite niveluri de onvățământ rata recuperării investiției on capitalul educațional este diferită. Cea mai onaltă rată este pentru onvățământul mediu, dat fiind faptul că costurile alternative pentru acest nivel sont nule, onvățământul mediu fiind obligatoriu. Cea mai mică rată este pentru nivelul de masterat și doctorat, costurile alternative fiind onalte.

Pentru ca sistemul educațional să funcționeze, este necesar să existe cineva care trebuie educat și cineva care să fie capabil să-l educe pe primul. Aceasta implică existența educatului și a educatorului, precum și a formei duble de comunicare ontre ei. Transpus on limbaj economic, există o cerere de capital educațional din partea unora și oferta de

servicii educaționale din partea altora, comunicarea sau raporturile ontre ei fiind realizate pe piața educației.

Cererea educațională exprimă pe piața educației nevoia de cunoștințe. Ultima este satisfăcută, on principal, pe baza consumului de servicii educaționale. Aproape on toate țările lumii, școlarizarea ponă la o anumită vorstă este obligatorie prin lege. Deci pentru acest interval de vorstă, cererea educațională este relativ constantă. Astfel stau lucrurile ce țin de educația superioară, neobligatorie.

Pe piața educației există mai multe segmente ale cererii educaționale:

Tinerii absolvenți ai instituțiilor de onvățământ preuniversitar și părinții acestora. Pentru acești subiecți este necesară cunoașterea factorilor care determină mărimea cererii lor: mărimea taxei de studii, mărimea veniturilor familiale disponibile, anticipările privind viitoarele venituri, preferințele tinerilor și ale părinților, imaginea și eficiența campaniilor publicitare organizate de instituțiile de onvățământ, condițiile de obținere a creditelor pentru studii.

Cererea individuală din partea celor ocupați, care doresc să avanseze on post sau riscă să-și piardă postul, și a celor deja deveniți șomeri. Pentru acest segment mărimea cererii educaționale și a educației economice este determinată de diferența de coștig la nivelul diferitelor posturi, modificarea structurilor ocupării forței de muncă pe ramuri de activitate, exigențele piețelor de muncă din exteriorul țării.

Firmele. Cerințele lor și educația economică, considerăm, derivă din următorii factori: mărimea cererii la bunurile și serviciile pentru care sont necesari specialiști de instruire și califi-

care superioară, dinamica economică.

Statul, atunci când el oși asumă acordarea cheltuielilor pentru pregătirea specialiștilor, cerințele și educația economică sunt influențate de asemenea factori ca necesitatea de specialiști pentru funcționarea sectorului public, mărimea și ponderea cheltuielilor pentru dezvoltarea învățământului în totalul cheltuielilor publice, mărimea distorsiunilor profesionale pe piața muncii.

Piața educației posedă o serie de particularități:

- caracterul derivat față de piața muncii și piața bunurilor și a serviciilor;
- retardarea relativă a pieței educației comparativ cu cerințele pieței muncii;
- nivelul înalt de reglementare din partea statului.

Educația economică a populației, în condițiile actuale, necesită formarea sistemică a cunoștințelor economice, a priceperilor și deprinderilor de activitate economică pentru dezvoltarea calităților de muncă, a necesităților, intereselor, care contribuie la participarea conștientă la munca productivă, sporirea eficienței activității, dezvoltarea producției și perfecționarea performanțelor economice să se orienteze spre criteriile globale;

- de privit procesul economic în dialectică, cu un anumit orizont temporal și de asigurare a calității produselor și serviciilor.

Un aspect important în educația economică este abordarea complexă a scopului, obiectivelor, conținutului, metodelor, formelor și condițiilor educației economice. Sistemul educației economice include familia, instituțiile de învățământ, instituțiile, organizațiile, întreprinderile de producție, de deservire ș.a.

conducerii. Astfel, educația economică se manifestă ca parte componentă a formării concepției despre lume, a convingerilor, atitudinii grijului față de proprietate, responsabilitate de rezultatele muncii. Principiile de bază și conținutul educației economice trebuie să se orienteze spre: 1) studierea bazelor cunoștințelor economice; 2) formarea principalelor priceperi de aplicare a cunoștințelor economice în practică (priceperea de a planifica, evalua, analiza ș.a.); 3) formarea principalelor componente ale instrucțiunii și educației economice; 4) însușirea economiei în domeniul specializării concrete. Prin aceasta se poate atinge antrenarea și implicarea cetățenilor în activitatea economică a societății, formarea gândirii și acțiunii economice.

Pentru ca gândirea economică să corespundă timpului trebuie:

- ca ea să se sprijine pe coordonate social-economice precise, care caracterizează starea actuală a societății; să aibă un caracter creativ;
- să opereze cu noi criterii și orientări cantitative și calitative;
- să contribuie la elaborarea teoriei economice de creștere economică;
- ca evaluarea activității și

Prezentat: 9 august 2007.

Recenzenții: Mihail PAIU, doctor în pedagogie; Igor GAMOV, doctor în economie, șef catedră tehnologii noi și sisteme informaționale, Academia de Administrare Publică.

E-mail: dimitru.patrascu@aap.gov.md